

SMETANA

Z českých luhů a hájů
From Bohemia's Woods and Fields
Aus Böhmens Hain und Flur

Urtext

K vydání připravil / Edited by / Herausgegeben von
Hugh Macdonald

Partitura / Score / Partitur

Bärenreiter Kassel · Basel · London · New York · Praha
BA 11533

PŘEDMLUVA

KE VZNIKU DÍLA

Z *českých luhů a hájů* je čtvrtou částí cyklu šesti symfonických básní *Má vlast* Bedřicha Smetany a ve spojení s ním je tedy třeba pohlížet i na její vznik. Cyklus byl koncipován v souladu s dobovými idejemi české národní emancipace jako oslava vlasti symfonickými obrazy, inspirovanými její historií a přírodními krásami. Představuje jeden z vrcholů Smetanovy tvorby a ve světové hudební literatuře je dílem ojedinělým. Smetana jej zkomponoval v letech 1874–1879, jeho myšlenkou se však začal zabývat již v letech 1872–1873.

Na přelomu 60. a 70. let 19. století Smetana intenzivně prožíval domácí politické dění po rakousko-uherském vyrovnání (1867), související se snahami o dosažení rovnoprávnějšího postavení českých zemí v rámci monarchie. V této politicky rozjité době komponoval operu *Libuše* na námět z české mytologie, vrcholící prorockou vizí slavné budoucnosti českého národa. A právě v době, kdy *Libuše* dokončoval, se objevila první zpráva o zamýšleném orchestrálním cyklu: „Skladatel Bedřich Smetana dokončiv úplně velkou vlasteneckou operu *Libuše* [...] hodlá nyní přistoupiti k větším orchestrálním skladbám *Vyšehrad* a *Vltava*.“¹ Další informace byla uveřejněna v červnu 1873: „Tak komponuje Smetana celý cyklus symfonických básní pod jménem všeobecným ‚Vlast‘ s pododdíly: ‚Říp‘ – ‚Vyšehrad‘ – ‚Vltava‘ – ‚Lipany‘ – ‚Bílá Hora‘ atd., řídě se vůbec dle nejdůležitějších momentů naší slávy i neštěstí našeho.“² Z těchto zpráv je zřejmé, že podoba cyklu tehdy ještě neměla jasné obrysy a že pevnou součástí Smetanova tvůrčího záměru byla zatím jen první dvojice skladeb, *Vyšehrad* a *Vltava*. Pracovní vytížení ve funkci prvního kapelníka opery Prozatímního divadla v Praze a nálehavější kompoziční úkoly (opera *Dvě vdovy*) však realizaci projektu odsunuly.

Smetana se k němu vrátil až ve druhé polovině roku 1874, kdy jej ztráta sluchu vyřadila z veřejného působení. Jeho tvůrčí schopnosti však nepodlomila a na další tvorbu měla paradoxně pozitivní dopad. Nyní se mohl plně soustředit na komponování a jeho tvůrčí produktivita se tak výrazně zvýšila. Bezprostředně po ohluchnutí se vrátil k cyklu symfonických básní: od

konce září do 18. listopadu 1874 komponoval *Vyšehrad* a od 20. listopadu již pracoval na *Vltavě*, kterou dokončil 8. prosince, tedy za 19 dní. V roce 1875 zkomponoval další dvě symfonické básně, *Šárku* a *Z českých luhů a hájů*, a cyklus prozatím uzavřel jako tetralogii pod názvem *Vlast*.³ Vrátil se k němu až v letech 1878–1879, kdy jej dotvořil do konečné šestidílné podoby symfonickými básněmi *Tábor* a *Blaník*.

Zřejmě již v době, kdy dokončoval *Vltavu*, začal Smetana uvažovat o námětu třetí části. „Rád bych teď třetí započal, as takovou, která kreslí český život v písní a v tanci [...]“ píše příteli Ludevítu Procházkovi den po dokončení *Vltavy*.⁴ Krátce poté informuje o tomto jeho tvůrčím záměru časopis *Dalibor*: „B. Smetana dokončil tyto dny opět symfonickou skladbu *Vltava* a přikročil nyní hodlá k nové práci orchestrální, v níž vylíčiti chce, co zaznívá z české písně a tance.“⁵ Nakonec však přednost dostala *Šárka*, inspirovaná příběhem z pověstí o dívčí válce, a předchozí ideu Smetana realizoval až ve čtvrté symfonické básni *Z českých luhů a hájů*. Středáním historických obrazů (*Vyšehrad*, *Šárka*) s obrazy české krajiny (*Vltava*, *Z českých luhů a hájů*) tak docílil námětové vyváženosti prozatím čtyřdílného cyklu.

Ze Smetanových autografů a z jeho stručných deníkových poznámek lze celkem přesně určit dobu vzniku definitivního znění orchestrálních i klavírních verzí jednotlivých symfonických básní, pro podrobnější osvětlení inspiračních podnětů při volbě námětů i vlastního kompozičního procesu je však k dispozici jen málo konkrétních dokladů.⁶ Určitý posun v nahlížení na vznik cyklu přinesl v roce 1983 objev listu s 21 drobnými Smetanovými skicami z let 1874–1875.⁷

3 Ve druhé polovině roku 1875 vypracoval také čtyřruční klavírní úpravy všech čtyř básní. Podle dat na konci autografů byla úprava *Vyšehradu* hotova 18. 7., ostatní následovaly až koncem roku: *Šárka* 17. 11., *Z českých luhů a hájů* 1. 12., *Vltava* 17. 12.

4 Smetana Ludevítu Procházkovi 9. 12. 1874, Národní muzeum-Muzeum Bedřicha Smetany, fond Bedřich Smetana (dále jen NM-MBS), S 217/287.

5 *Dalibor* 2, 1874, č. 50 (12. 12.), s. 397, o několik dní později uveřejnily obdobnou zprávu i *Národní listy* 14, 1874, č. 349 (21. 12.), s. [2].

6 Ve starší smetanovské literatuře se objevily i domněnky, že Smetana měl dílo natolik promyšlené, že je mohl psát načisto přímo do partitury. Viz např. Otakar Šourek, *Smetanova Má vlast. Její vznik a osudy*. Topičova edice, Praha 1940, s. 14; naposledy Robert Smetana, „Smetanova *Vltava* a její melodická tematika“, *Hudební věda* 14, 1979, č. 3, s. 197.

7 Podrobná charakteristika tohoto pramene (v soukromém majetku) a rozbor jednotlivých náčrtů viz Jaroslav Smolka, „Nově nalezené skici Bedřicha Smetany k *Mé vlasti*, *Viole a Snům*“, *Sborník Národního muzea v Praze. Acta Musei Nationalis Pragae, Řada A – Historie*, sv. XL, 1986, č. 4, s. 171–202.

1 *Hudební listy* 3, 1872, č. 45 (7. 11.), s. 370. Partitura 3. dějství *Libuše* byla dokončena 12. 11. 1872.

2 [Václav Juda] Novotný, „Sonata a symfonie – symfonická báseň (Dokončení)“, *Dalibor* 1, 1873, č. 26 (27. 6.), s. 212.

Z českých luhů a hájů /
From Bohemia's Woods and Fields /
Aus Böhmens Hain und Flur

Bedřich Smetana

Molto moderato (♩ = 52)

The score is for a symphony orchestra. The woodwind section includes Piccolo, Flauto I and II, Oboe I and II, Clarinetto in Si^b I and II, and Fagotto I and II. The brass section includes Corno in Sol I and II, Corno in Si^b basso III and IV, Tromba in Sol I and II, Trombone I and II, and Trombone III (Tuba). The percussion section includes Timpani in Sol, Re and Triangolo. The string section includes Violino I and II, Viola, Violoncello, and Contrabbasso. The score is in 2/4 time with a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The tempo is Molto moderato with a quarter note equal to 52 beats per minute. The dynamics are marked *ff* (fortissimo) for most parts, with some *f* (forte) markings in the brass and strings. The woodwinds play a rhythmic pattern of eighth notes, while the strings play a similar pattern. The brass parts are mostly sustained notes.